



Տ. ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԶԱՐԵԱՆԻ ՔԱՐԱԶԸ՝
ԽՕՍՈՒԱԾ Ս. ԳԱՅԱՆԷ ՎԱՆՔՈՒՄ
ԽԱՉՎԵՐԱՅԻ ՏՕՆԻ ԱՌԻԹՈՎ

(15 սեպտեմբերի 2019 թ.)

Յանուն Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն:

«Խաչ Քո եղեցի մեզ ապաւնն, Տէր Յիսուս,
յորժամ երեկս փառօք Հօր ընդ ամպս լուսաւորս»
(Ժամագիրք):

ԽԱՉԸ, սիրելի հաւատացեալ ժողովուրդ, Քրիստոսէն առաջ ալ գոյութիւն ունէր, եւ տարբեր կրօններու, տարբեր ժողովուրդներու մէջ տարբեր ձեւերով օգտագործուած է: Իսկ Քրիստոսի ժամանակ Հռոմէական կայսրութեան մէջ խաչը ամենավատ մահուան դատապարտելու ձեւերէն մէկն էր, երբ ւաղականներ, որոնք կփորձէին գանձարանը կողոպտել կամ յեղափոխականներ, որոնք Հռոմէական կայսեր աթոռը կփորձէին զաւթել խաչով մահուան կդատապարտուէին օրերով եւ երբեմն շաբաթներով խաչի վրայ խաչեալ մնալով: Սակայն մեր Տէրը խաչով եւ խաչի վրայ նոր խորհուրդ կու տայ: Խաչը, որ մահուան գործիք էր, մեր Տիրոջ անունով եւ արեամբ կդադրէր մահուան գործիք ըլլալէն, եւ ընդհակառակը խաչը կդառնար փրկութեան գործիք: Անոնք, որոնք կկարծէին, որ մեր Տէրը խաչի վրայ Իր ամենատկար վիճակի մէջն էր, ընդհակառակը Իր ամենագօրաւոր գոյութեան մէջ էր, երբ խաչէն կիջնէր դժոխք եւ այնտեղի կապեալ հոգիները կազատէր: «Մահուամբ զմահ կոխեաց» այս ձեւով է, որ մենք կհաւատանք եւ այդ ձեւով կերգենք մեր Տիրոջ Յարութեան տօնին:

Պատմականօրէն խաչի երեք տօներ կան: Գիւտ խաչին տօնը, երբ Հեղինէ կայսրուհին հրաշքով գտնում է այն խաչը, որի վրայ խաչուած էր մեր Տէր Քրիստոս: Այնուհետեւ մի քանի տարիներ ետք Գողգոթայից մինչեւ յԵրուսաղէմ, երկնքի վրայ օրը ցերեկով խաչ կերեւնար, ու

ամբողջ ժողովուրդը փառաբանում է յարուցեալ Քրիստոս եւ իր խաչը: Եւ տեղւոյն եպիսկոպոս Կիւրեղ Երուսաղէմացին կգրէր եւ կսրբացնէր այդ տօնը:

Սակայն խաչի տօներէն ամենամեծը հաշվերացն է: Հստ պատմութեան պարսից թագաւորը զօրքով կու գար-պարտութեան կմատներ Բիւզանդական կայսրութիւնը, կգրաւէր Երուսաղէմը եւ գերի կտանէր Տիրոջ խաչափայտը: Այս երեւոյթը բնականաբար ողջ հաւատացեալ քրիստոնեաներին սուգի կմատներ: Եւ Հերակլ կայսր բաւական պատրաստութիւններէ ու ճակատամարտերէ ետք վերջ ի վերջոյ պարտութեան կմատնէ պարսիկներուն եւ յետ կվերադարձնէ Տիրոջ խաչը: Տիրոջ խաչի դարձը տեղի կունենայ նաեւ Հայաստան աշխարհէն, ուր Մովսէս Գնունի հայ իշխանը մասնակցում է այդ դէպքերին: Բնականաբար խաչի գերեզարձը մեծ ոգեւորութիւն կառաջացնէր ողջ քրիստոնեայ աշխարհում:

Խաչի հետագայի մասին մենք շատ տեղեկութիւններ չունենք, սակայն կարելորդ ոչ թէ նիւթեղէնն է, որովհետեւ նիւթեղէն երեւոյթները միայն միջոց են մեզի առաջնորդելու եւ հասցնելու գերագոյնին ինչպէս երաժշտութիւնը, ինչպէս աղօթքը, ինչպէս պատկերները մեր տեսողութեան համար, ինչպէս հաղորդութեան հացն ու գինին. այս բոլորը մեզի կառաջնորդեն, որպէսզի մենք հոգեկան իմաստով բարձրանանք առ Աստուած եւ զգանք Նրա ներկայութիւնը մեր հոգիներու մէջ: Կապ չունի, թէ քանի վայրկեան կտեւի, քանի որ այդ մի քանի վայրկեաններն անգամ կսրբեն, կմաքրեն, կզօրացնեն մեր հոգիները: Եւ երբ որ մենք դուրս կգանք տաճարէն՝ հզօրացած հոգով եւ մարմնով կերթանք քարոզելու եւ ապրելու խաչեալ եւ յարուցեալ Քրիստոս:

Սակայն Պօղոս առաքեալ առաջին դարէն շատ գեղեցկօրէն իր Կորնթացւոց թղթի մէջ նշեց խաչի կարեւորութիւնը, եւ հետեւաբար երբեք պատահականութիւն չէր, որ խաչը դարձաւ քրիստոնէութեան նշանը, չնայած որ քրիստոնէութեան մէջ ուրիշ նշաններ ալ կային:

Հայ ժողովուրդի համար խաչը կարծէք շատ իւրայատուկ զինանշան մը եղաւ, հոգենշան մը եղաւ, եւ հայ ժողովուրդը կրնանք ըսել, որ քաջաբար կրեց բառի բուն եւ ամբողջական իմաստով: Այդ խաչը դրաւ ոչ միայն իր եկեղեցիներու հիմքերուն, այլ նաեւ գմբեթներու վրայ: Այդ խաչը ոչ միայն դրաւ իր կուրծքին վրայ եւ պատերազմի ժամանակ իր կռնակը ադորով զարդարեց որպէս ամրութեան վահան թշնամուն նետերու դէմ, այլ նաեւ այդ խաչը կրեց իր հոգւոյն մէջ, եւ ադոր գեղեցիկ

արդիւնքը տասնեակ հարիւրաւոր, եթէ ոչ հարիւր հազարաւոր մեր խաչքարերն են, որոնք թշնամին դարեդար փորձեց փշրել, մանրել ու հողին հաւասարեցնել, սակայն հայը փաստեց, որ իր հոգու խաչն անմահ է եւ յաւիտենական:

Խաչը, սիրելիներ, նախ եւ առաջ մեր ամեն մէկուն կպատկանէ, մեզմէ ամեն մէկը իր խաչը ունի կրելիք այս աշխարհում: Քրիստոնեայ չկայ, որ իր խաչը չունենայ եւ ամեն անգամ, երբ որ իր հոգսերն ու ցաւերը անտանելի կդառնան, կրնայ ապաւինել Տիրոջ խաչին եւ այդտեղէն ստանալ մեծագոյն ուժ: Ինչպէս Քրիստոս խաչի վրայ դիմացաւ, մենք ալ որպէս անդամներ կրնանք նոյնանալ մեր խաչերուն եւ Տիրոջ խաչով զօրացեալ՝ շարունակել մեր քրիստոնէավայել կեանքն այս աշխարհում: Ինչպէս անհատներն իրենց խաչը ունին, այնպէս ալ որպէս հաւաքական ժողովուրդ մենք մեր խաչը ունինք կրելիք: Եւ երբ որ այդ ամեն մէկը իր արդար աղօթքով, ի՞ր կրելիք ի՞ր խաչով զօրանայ որպէս մասնիկ, այդ ամբողջը կդառնայ սուրբ ընտրեալ համախմբումը լոյսի, որովհետեւ մենք լոյսի որդիներ ենք, մենք Աստուծոյ որդիներ ենք: Նաեւ հաւաքականօրէն մեր խաչը քաջօրէն եւ հպարտօրէն առաջ պէտք է տանենք: Մենք չպէտք է նայենք մեր շուրջին ուրիշ ժողովուրդներուն, թէկուզ եթէ նրանք քրիստոնեայ են. մեր խաչի արտայայտութիւնը մեր խաչապաշտութիւնը տարբեր մօտեցում մըն է՝ ազգային՝ հայուն միայն վայել:

Դուրսէն, սիրելիներ, շատ բաներ մեզ կքարոզուին, որոնք օգտակար չեն: Սատանան՝ չարը ամեն ինչ գեղեցկօրէն կներկայացնէ, որպէսզի մեր ժողովուրդը մեր Եկեղեցին քայքայէ եւ տանի ուրիշ հաւատքներու, որոնք հայ ժողովուրդը միայն դէպի կորստեան կրնան առաջնորդել: Հետեւաբար ես կաղօթեմ, որ մենք անդրադառնանք խաչի զօրութեանը, այն խաչի, որ հայ ժողովուրդը չբաւականացաւ եւ նաեւ ուրիշ խաչի մը տօն հռչակեց: Այնպէս որ խաչքարերը ամենուրեք կքարոզեն խաչեալ Քրիստոսը մեր նախնիներու անունով եւ հաւատքով: Եթէ մենք նոյն նախնեաց զաւակներն ենք, եթէ այդ նոյն ժողովրդի կրողներն ենք, ապա այդ խաչը մենք քաջութեամբ եւ իմաստութեամբ պէտք է տանենք, ցոյց տալու համար, որ մենք որպէս առաջին քրիստոնեայ հաւատացեալ ժողովուրդ իսկապէս լոյսի ժողովուրդ ենք, լոյսի զաւակներն ենք: Եւ այդ լոյսը պէտք է նաեւ տարածենք ողջ աշխարհով մէկ՝ ի նշան հայ ժողովրդի գոհունակութեան Աստուծոյ, որ մեզ ընտրեց Գրիգոր Լուսաւորիչով, որպէս ազգային Եկեղեցի: Պատահական չէ, որ Ղարաբաղեան անկախութեան առաջին

օրերին մեր զաւակները խաշը կրեցին որպէս նշան իրենց կուրծքի վրայ եւ նրանով գնացին ազատութեան անկախութեան եւ լոյսի յաւիտենական յաղթանակի համար:

Մենք, սիրելիներ, որպէս ժողովուրդ շղթայ մըն ենք: Քրիստոնէութիւնը հաւատքի փոխանցման շղթայ մըն է, եւ այդ հաւատքը պէտք է սերնդից սերունդ փոխանցուի: Եթէ հաւատքը սերնդից սերունդ չփոխանցուի, մենք կդադրինք լինել այն հաւատացեալ ժողովրդի ժառանգները, որ կրնայ հպարտանալ իր աւելի քան 1700 տարուայ ազգային Եկեղեցիով, իր ազգային խաչապաշտութեամբ:

Մաղթանքս է, սիրելիներ, որ դուք որպէս անհատներ, գիտակցէք ձեր պարտականութիւնը որպէս քրիստոնեաներ, երբ որ կաղօթէք, երբ որ կխոկաք, երբ որ պիտի գործէք: Նայեցէք, թէ ըստ Սուրբ Գրքի ի՞նչն է բարին, ի՞նչն է լաւը: Միայն եսակենտրոն եւ եսասէր չդառնանք, ինչպէս կքարոզէ այսօրուայ նիւթապաշտ աշխարհը: Ստեղծենք զոհաբերութեան, սիրոյ նշաններ, որով մենք կկարողանանք կիսել մեր ունեցածը մեր եղբայրների ու քոյրերի հետ եւ միայն այն ժամանակ մենք՝ որպէս հաւաքականութիւն, իրաւունքը կունենանք կոչուելու Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու զաւակներ: Միայն այն ժամանակ հպարտութիւնը կունենանք ասելու, թէ մենք 1700 տարի ի վեր ազգային քրիստոնէական Եկեղեցի ենք, եւ միայն այն ժամանակ մեր նախնեաց ճշմարիտ յետնորդները կլինենք եւ նրանց զոհողութիւններն ու նահատակութիւնները անիմաստ եւ անարդիւնք չեն լինի:

Աստուած ուժ կարողութիւն եւ իմաստութիւն տա՛ մեզ, բոլորին, որ այս շրջանի մէջ դժուարութիւններն ու մեր խաչերը կարողանանք արժանավայել կերպով կրել, քաջութեամբ կրել, առանց վախի, որովհետեւ «ով մարմինը կսպանէ, չի կրնալ սպանել հոգին» (հմմտ. Մատթ. Ժ. 28): Մեր հոգին ինչպէս Վարդանանց ժամանակին այսօր ալ Աստուծոյ կպատկանի միայն, եւ Աստուծոյ կրնանք միայն ներկայացնել. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

